

ISBN 978-84-393-8356-7

9 788439 383567

Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana

col·lecció aportacions

43

a

Llengua i joves.
Usos i percepcions
lingüístics de la
joventut catalana

Joan Pujolar i Cos
Isaac González i Balletbò
Anna Font i Tanyà
Roger Martínez i Sanmartí

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

joventut

a

Llengua i joves.
Usos i percepcions
lingüístics de la
joventut catalana

Joan Pujolar i Cos
Isaac González i Balletbò
Anna Font i Tanyà
Roger Martínez i Sanmartí

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Llengua i joves : usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana. –
(Col·lecció aportacions ; 43)

Bibliografia

ISBN 9788439383567

I. Pujolar, Joan II. Catalunya. Secretaria de Joventut III.

Col·lecció: Aportacions ; 43

I. Joves – Catalunya – Llenguatge 2. Llengües en contacte –

Catalunya 3. Bilingüisme – Catalunya

800:316-053.7(467.1)

Aquesta publicació es pot consultar a www.gencat.cat/joventut/observatori. També es pot sol·licitar i/o consultar al Centre de Documentació Juvenil de la Secretaria de Joventut.

Col·lecció Aportacions. Observatori Català de la Joventut

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

La edició: maig 2010

Tiratge: 2.500 exemplars

Disseny: Unitat d'autoedició i disseny, Secretaria de Joventut

Maquetació: Eloi Andiañach Fernández

Impressió: Papers 99

D. L.:

ISBN: 9788489383567

ÍNDEX

Presentació	5
Introducció	7
1. Marc teòric.....	9
2. Metodologia	11
3. Resultats.....	15
3.1. La hibridació: una visió general	15
3.2. Les mudes: la dimensió temporal.....	19
3.3. Les normes d'ús lingüístic.....	23
3.4. Els discursos sobre la llengua.....	26
3.5. El pes de les diverses variables	29
4. Conclusions.....	31
5. Recomanacions	35
Bibliografia.	41

PRESENTACIÓ

En els darrers anys, la societat catalana ha canviat amb molta rapidesa i profunditat. Alguns d'aquests canvis (com l'allargament dels estudis, l'arribada d'un contingent important de població nouvinguda o l'extensió de l'ús quotidià de les TIC) estan relacionats amb l'objecte d'aquest estudi: l'ús de la llengua entre les persones joves. És a dir, alguns dels canvis que s'estan produint tenen un impacte en la situació lingüística de Catalunya, un impacte que es produeix, en bona part, a través del col·lectiu jove.

Ens ha semblat necessari, per tant, fer un estudi que actualitzi i revisi els coneixements i les assumpcions que fins al moment teníem sobre l'ús de la llengua entre els i les joves, tant des d'un punt de vista estàtic (la fotografia de la situació lingüística) com dinàmic (la pel·lícula). Volíem conèixer no només quina és la situació actual del català entre els i les joves sinó també com hi hem arribat, tenint en compte que la joventut és una etapa de transició en què l'individu va definint la seva posició en la societat –també amb relació a la llengua–. Ens interessa conèixer els processos a partir dels quals l'ús del català s'afavoreix i es frena en l'etapa juvenil, així com les actituds i els posicionaments dels i de les joves envers la llengua.

Per fer això els investigadors han usat una doble aproximació metodològica, tot emprant instruments d'anàlisi qualitius i quantitius i combinant-los amb encert. Creiem que aquesta doble perspectiva confereix una riquesa especial a l'anàlisi que us presentem. Una part de l'estudi s'ha basat, en aquest sentit, en l'explotació de diferents enquestes oficials de la Generalitat de Catalunya, principalment de la Secretaria de Política Lingüística i de la Secretaria de Joventut. Ens satisfà constatar, un cop més, la importància de la cooperació interdepartamental en la realització de diagnòstics conjunts que condueixin a una precisió major en les intervencions de les administracions públiques.

L'estudi complet el trobareu publicat, properament, a la col·lecció Estudis de la Secretaria de Joventut. Teniu a les mans un resum dels resultats principals, que esperem que us sigui tan valuós com a nosaltres.

Eugeni Villalbí i Godes
Secretari de Joventut

Bernat Joan i Marí
Secretari de Política Lingüística

INTRODUCCIÓ

Aquest estudi se centra en els usos lingüístics i els discursos sobre les llengües dels joves catalans. L'estudi combina l'anàlisi quantitativa de dades de diverses enquestes amb l'anàlisi qualitativa de dades obtingudes a partir d'entrevistes i debats de grup. Incideix en un tema que afecta la totalitat de la població catalana, jove i no tan jove: la manera en què cadascú viu la dualitat lingüística del país, això és, el fet que tant el català com el castellà siguin llengües d'ús generalitzat a pràcticament tots els àmbits de la vida social. L'anàlisi de les dades s'ha centrat en els aspectes següents: a) els nivells generals de competència i –sobretot– d'ús del català entre la població jove; b) el comportament lingüístic dels joves de diferents perfils, i especialment fins quin punt hom fa ús de les dues llengües en diversos àmbits de la vida quotidiana; c) les “mudes” o canvis viscuts en el comportament lingüístic al llarg de la vida; d) els criteris i les normes d'ús que els joves segueixen per decidir quina llengua parlen en contextos concrets; e) les opinions sobre el futur de la llengua catalana, i, finalment, f) l'opinió sobre les polítiques lingüístiques de les administracions.

L'estudi mostra, a grans trets, que les noves generacions de catalans solen adquirir l'habilitat d'utilitzar les dues llengües, per bé que les maneres com n'adquireixen la competència lingüística i com la projecten en la seva vida diària són molt diverses. En origen, la majoria de catalans parlen només una de les dues llengües en l'àmbit familiar. L'aprenentatge i l'ús de l'altra s'esdevé a mesura que s'incorporen a l'escola, la vida social i el mercat de treball. Si bé la situació de partida del català és de menys pes demogràfic en termes de llengua d'origen (parlada al nucli familiar), aquesta inferioritat es compensa a mesura que els castellanoparlants d'origen s'adonen que és una llengua necessària per participar en la vida cultural i econòmica del país. Aquest procés també el viuen, al seu torn, els catalanoparlants d'origen respecte del castellà. Com que els parlants familiars d'una i altra llengua conviuen de manera generalitzada, tot i que en proporcions diferents, en tots els territoris i els àmbits de la vida social, observem que el més comú és que els joves catalans facin un ús habitual d'ambdues llengües –és el que hem anomenat *hibridació*–. Veiem també que l'adhesió generalitzada que desperta la llengua catalana com a llengua pròpia del país fa que la majoria de canvis biogràfics en els usos lingüístics (el que anomenem *mudes lingüístiques*) s'orientin cap a un ús major del català acompanyat d'un manteniment clar del castellà. Això origina la hibridació que, en termes generals, beneficia i incrementa l'ús de la llengua catalana. El terme *hibridació* amaga,

al capdavant, un conjunt complex de costums i procediments amb què les persones organitzen els seus usos lingüístics quotidians: les normes d'ús (amb qui parlen quina llengua i com ho decideixen).

Enguany fa trenta anys que totes dues llengües són oficials formalment i que les administracions públiques desenvolupen polítiques de promoció del català, tant per corregir les conseqüències de les polítiques repressives anteriors com per compensar els processos demogràfics i les forces dels mercats comunicatius, que podrien situar la llengua del país en una situació d'inferioritat. Des d'aquest punt de vista, els usos lingüístics dels joves sempre han estat objecte d'una atenció i preocupació especial, per tal com poden considerar-se indicadors de les tendències sociolingüístiques futures de la societat en general. Durant el període esmentat es va produir una catalanització generalitzada de l'ensenyament obligatori, cosa que havia creat en molts àmbits l'expectativa que el català esdevindria una llengua d'ús àmpliament dominant en les noves generacions. Tot i així, els estudis existents i l'experiència quotidiana semblaven indicar el contrari: que el castellà mantenia i fins i tot incrementava el seu ús com a llengua de socialització dels joves.

Els resultats de l'estudi mostren, efectivament, un lleuger predomini del castellà en el món juvenil, però tot sembla indicar que es deu a motius demogràfics i no sociolingüístics. En línies generals, l'estudi desmenteix el mite que el català és poc popular entre els joves i que els catalanoparlants de les noves generacions renuncien amb facilitat a utilitzar-lo. Ben al contrari, dins el que és un conjunt de disposicions i actituds marcadament diferents (com no pot ser d'altra manera), el compromís majoritari dels joves de totes les procedències amb el català és el que actua de corrector d'altres processos que podrien posar en dubte el futur de la llengua.

I. MARC TEÒRIC

Qualsevol estudi referent als usos i discursos sobre les llengües requereix un esforç de distanciament crític, a Catalunya i, de fet, en qualsevol altre context. Històricament, la llengua ha estat un dels eixos ideològics en la construcció de les identitats nacionals tant dels estats com de les minories regionals. En aquest context, les llengües i les identitats s'han representat tradicionalment com a elements que definien l'adscripció social i cultural de les persones d'una manera categòrica i exclusiva, i no com a resultat de processos socials i opcions o decisions individuals. De fet, això ha portat sovint a tractar les llengües de manera semblant a les característiques racials o ètniques, que es consideraven consubstancials a la persona (el color de pell, l'ascendència familiar o el lloc de naixença). Fins i tot el contacte mateix entre llengües s'ha tractat com una anormalitat similar al mestissatge (interferències, barbarismes, barreges). Un esquema d'aquestes característiques és, òbviament, inapropiat en un context com el català, on els usos d'ambdues llengües s'imbriquen amb intensitat i on els criteris que relacionen llengua i identitat estan en contínua negociació.

En aquest estudi hem focalitzat l'anàlisi en dos conceptes. El primer és la noció de *muda*, que expressa el caràcter *adquirit* (i no *adscrit*) dels fets culturals i lingüístics. Les mudes fan referència als canvis que els individus duen a terme en l'organització de les seves actuacions lingüístiques en la vida social. El terme *muda* ja indica que aquests canvis no són estrictament lingüístics, sinó que afecten la manera com l'individu es presenta als altres, alhora que deixa clar que és un procés pilotat bàsicament per ell i no simplement "sofert" (com sovint pressuposen conceptes com *assimilació* o *integració*). El segon concepte és el d'*hibridació*, que ens permet centrar l'anàlisi en la presència efectiva de totes dues llengües en els diversos àmbits d'ús i en la biografia dels individus. La hibridació és, en certa mesura, el resultat i l'objecte d'estudi, ja que els usos d'una llengua i l'altra no només s'imbriquen de manera general en la societat catalana, sinó que el coneixement de les diverses formes d'imbricació és el que ens permet entendre la posició d'una llengua respecte de l'altra i les perspectives dels seus usos en la societat catalana. Així, les normes d'ús lingüístic, la tria de llengua o l'alternança de llengües prenen sentit com a habilitats o estratègies desplegades pels individus per constituir i gestionar aquesta hibridació. I les mudes són, com veurem, no pas canvis de llengua en sentit estricte, sinó canvis en les normes d'ús, en els criteris de categorització de persones i en el conjunt d'elements que els individus mobilitzen per organitzar els seus usos lingüístics en diferents contextos.

2. METODOLOGIA

Les preguntes d'aquest estudi s'han tractat amb una combinació d'anàlisi quantitativa i qualitativa.

L'anàlisi quantitativa s'ha basat en l'explotació de les dades de diverses enquestes realitzades per la Generalitat de Catalunya: l'Enquesta als joves de Catalunya 2002 i 2007 (EJC02 i EJC07) i l'Enquesta d'usos lingüístics 2003 (EULC03), tot limitant-ne la mostra als individus de 15 a 34 anys (de 15 a 29 anys en l'EJC02). Aquestes enquestes tenen la virtut de ser força detallades en molts aspectes. Quant als usos lingüístics, per exemple, distingeixen entre diversos tipus d'interlocutors i àmbits. Això permet copsar detalls d'interès i també garantir la validesa de determinats indicadors, tot i que, alhora, fa necessari un esforç important d'agrupació de les dades per extreure la informació de la manera més sintètica i significativa possible. Per tant, una de les característiques bàsiques de la nostra exploració estadística ha estat la construcció de "variables de síntesi" que aportessin la informació més útil possible al tipus d'anàlisi que proposem. Així, per exemple, més que emprar com a variable clau la llengua habitual que els enquestats declaraven a l'hora d'administrar-los el qüestionari, hem optat per calcular la llengua habitual a partir de la que declaraven utilitzar en un conjunt d'àmbits, per tal d'obtenir una variable més afinada. En aquest cas hem anomenat la nova variable "llengua habitual reconstruïda", que és la que s'utilitza en aquest treball, per defecte, en parlar de "llengua habitual". Hem realitzat una operació semblant per construir la variable "llengua familiar d'origen", entre d'altres.

Les variables (lingüístiques) principals utilitzades en l'estudi són les següents: a) llengua familiar d'origen; b) llengua habitual reconstruïda, i c) competència lingüística. En els primers capítols les hem analitzat com a variables dependents, això és, sotmeses als condicionaments d'altres variables. Posteriorment, quan ens hem endinsat a analitzar els usos lingüístics i discursos més específics, les hem utilitzat com a independents, és a dir, com a variables que contribuïen a explicar els resultats d'altres variables, com ara els usos segons àmbits concrets, les normes d'ús o les percepcions de les persones. Les variables que s'han tractat sempre com a independents han estat: a) sexe; b) grups d'edat; c) tipus d'unitat domèstica; d) origen geogràfic personal i dels pares; e) mida del municipi; f) densitat lingüística del municipi; g) nivell d'estudis; h) situació activa i estatus laboral, i i) nivell d'instrucció dels pares. D'aquestes, n'hem de destacar una que s'ha creat

específicament per a l'estudi: la variable "densitat lingüística", que s'associa al municipi de residència de l'enquestat i que expressa la presència relativa de parlants d'una o altra llengua en el seu entorn local. Aquesta variable s'ha introduït a la base de dades a partir de la informació del cens del 2001 sobre coneixement del català sobre coneixement del català en els municipis, i, com veurem, s'ha revelat com una de les més importants per explicar diversos fenòmens lligats als usos lingüístics a Catalunya.

El vincle entre les variables dependents i independents s'ha treballat a través de dos procediments: l'anàlisi de creuaments i l'elaboració, en un capítol final, de diferents models de regressió. L'anàlisi de models de regressió ha consistit, bàsicament, a explorar els vincles entre la llengua habitual reconstruïda i les variables independents, amb l'objectiu d'esbrinar quines tenien més pes explicatiu amb relació als usos lingüístics. Aquesta forma d'anàlisi també ha permès detectar la importància de variables com el sexe, l'efecte de les quals queda dissimulat per altres factors en formes d'anàlisi més simples.

L'estudi ha ampliat fins a 34 anys el límit d'edat que s'utilitza convencionalment per definir el que s'entén per "joves" (entre 15 i 29 anys). El motiu és que alguns estudis anteriors ja havien detectat que molts joves canvien les seves pautes d'ús lingüístic quan s'incorporen al mercat laboral, creen una nova llar i/o tenen els primers fills. Per tal de poder valorar la importància d'aquests processos, que en una part important de la població encara no estan consolidats als 29 anys, vam optar per ampliar el marge d'edat.

Un concepte molt emprat en l'anàlisi quantitativa és el de *penetració*, que es refereix a la presència proporcional d'una llengua determinada dins d'un àmbit social. Així, la *penetració absoluta* del català es refereix, en un àmbit determinat, a la seva presència en relació amb tots els usos (incloent-hi l'ús del castellà), i s'expressa normalment amb percentatges. La *penetració relativa* transmet el mateix concepte, però el relaciona amb amb una distribució de contrast derivada directament de la llengua familiar d'origen o d'una altra variable de referència. Per exemple, l'ús del castellà amb la família d'origen té una penetració absoluta força superior a la del català. En canvi, pel que fa a la llengua habitual, les penetracions d'ambdues llengües estan força equilibrades, cosa que implica que (en relació amb la llengua d'origen), la penetració relativa del català en els usos habituals és molt significativa.

La noció d'hibridació lingüística s'ha projectat en la creació de dos perfils diferents de parlants: els parlants aguts d'una llengua (parlen poc o gens l'altra) i els parlants híbrids (les parlen totes dues). En l'estudi, doncs, parlem de catalanoparlants i castellanoparlants aguts o híbrids (en funció de la intensitat dels seus usos). Més excepcionalment podem parlar d'usos híbrids en relació amb contextos on es parlen de manera habitual totes dues llengües.

L'estudi qualitatiu s'ha basat en l'anàlisi d'un corpus d'entrevistes i debats de grup realitzats especialment per a aquest treball: han estat 15 debats de grup i 25 entrevistes en profunditat amb un total de 102 participants d'entre 16 i 35 anys. La mostra qualitativa va seguir criteris de categorització, això és, va incloure individus de totes les combinacions possibles de trets definits segons les variables esmentades: llengua habitual, familiar, sexe, nivell d'estudis, etc. La mostra es va construir en base al procediment de "bola de neu": a partir de coneguts que faciliten el contacte amb altres coneguts, i així successivament. Les converses es van enregistrar, transcriure i codificar segons els temes que constituïen l'objecte de l'anàlisi. La combinació de dos modes d'*elicitació* (entrevista i debat de grup) respon a la voluntat de garantir l'emergència de tota mena de discursos. El debat de grup permeten apreciar quina mena de discursos tenen prou legitimitat per aparèixer en aquestes ocasions, mentre que les entrevistes presenten discursos més elaborats, perquè hi ha més disponibilitat de temps per parlar, o l'expressió de punts de vista més delicats de formular davant una audiència més àmplia. La codificació de les dades qualitatives va girar a l'entorn de: a) els usos lingüístics segons àmbits d'ús; b) els discursos sobre la llengua i la identitat, i c) les experiències i trajectòries lingüístiques vitals. A banda del conjunt de posicionaments i experiències que permet recollir aquesta modalitat de recerca, han estat especialment importants en la construcció de trajectòries biogràfiques i en l'exploració de les mudes lingüístiques els canvis de llengua al llarg de la vida, que constitueixen un dels elements clau d'aquest estudi.

Un fet que cal especificar és que les mostres sobre les que s'ha treballat responen bàsicament al perfil de catalans nascuts o residents a Catalunya des de la infantesa. Com se sap, per diverses raons tècniques alguns sectors importants de residents no nascuts a Catalunya estan infrarepresentats en els censos i enquestes, i això obliga a ponderar els resultats. En el nostre cas hem optat per no dur a terme aquesta ponderació ni per assajar de corregir la desviació en la mostra qualitativa per dues raons. La primera és que l'objectiu principal de l'estudi era explorar les trajectòries

lingüístiques de la població que ha viscut efectivament els canvis polítics i socials a Catalunya al llarg de tota o bona part de la seva vida. La segona és que dubtàvem que el perfil dels sectors amb un nivell diferent d'accessibilitat a les enquestes i censos es pogués tractar com a equivalent en relació amb el tipus d'exploració i elaboració detallada de dades que dúiem a terme. És a dir, és força plausible que les experiències i trajectòries lingüístiques dels que tenen més accessibilitat a enquestes i censos siguin sensiblement diferents dels que no en tenen. El que això implica és que els resultats de l'estudi, en termes generals, no reflecteixen l'impacte dels moviments migratoris més recents ni estan distorsionats per aquests. Bàsicament, doncs, l'estudi reflecteix l'experiència de la població que ha estat escolaritzada principalment a Catalunya –creiem que el tractament de la població nascuda a l'estranger requereix un estudi a part adaptat metodològicament als condicionants específics que comporta.

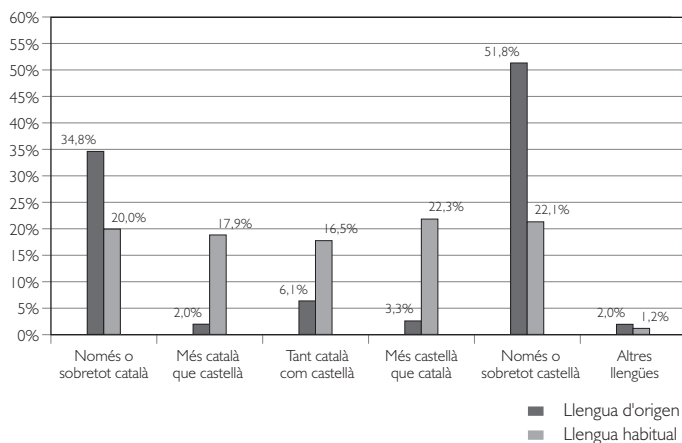
3. RESULTATS

En la presentació dels resultats alternarem els aspectes quantitius i qualitius en pro d'una integració de les dues perspectives i d'una seqüenciació dels temes de més general a més detallat. Cal remarcar que els resultats de les dues parts de l'estudi són molt coherents i es reforcen mútuament en l'anàlisi.

3.1. *La hibridació: una visió general*

La gran majoria de població catalana parla exclusivament o molt predominantment una sola llengua dins el nucli familiar d'origen. En aquest àmbit, el pes del castellà és notablement superior al del català. És fora d'aquest nucli familiar que les persones adopten l'ús de l'altra llengua, amb més o menys intensitat, en contextos en què predomina la hibridació. En aquest procés general d'hibridació, la penetració absoluta del castellà (la seva presència o pes total) encara és lleugerament superior a la del català, però la penetració relativa del català és força superior a la del castellà (l'increment dels usos en relació amb la llengua d'origen familiar o de l'entorn domèstic actual). D'altra banda, i en general, els joves d'origen catalanoparlant tendeixen a fer una hibridació de baixa intensitat que no desplaça l'ús preferent del català. Entre els castellanoparlants d'origen, en canvi, sovint trobem hibridacions d'alta intensitat o, fins i tot, la inversió de la llengua d'ús preferent.

Gràfic 1. Llengua d'origen i llengua habitual reconstruïda entre els joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2003

Font: EULCO3. Secretaria de Política Lingüística.

Aquestes tendències es manifesten de maneres diferents en diversos àmbits i tipus de població. En els àmbits més íntims o informals, la penetració relativa del català i el castellà s'igualen (per exemple, amb els amics), i en alguns casos fins i tot esdevé favorable al castellà (per exemple, amb la parella, per bé que no amb els fills), mentre que, en els àmbits més formals, la penetració absoluta del català pot superar la del castellà (per exemple, en l'entorn universitari). Tot sembla indicar que és a través dels espais d'interacció més formals que el català guanya penetració, mentre que en els més marcadament informals la hibridació pot fer guanyar un cert pes al castellà (si bé de manera menys pronunciada i sistemàtica). Els informants de l'estudi qualitatiu identifiquen sobretot els companys d'estudi com l'espai relacional en què inicien l'ús social de l'altra llengua, i és aquí on l'ús del català avança posicions globalment.

En relació amb les variables independents que condicionen aquests usos lingüístics bàsics, hem detectat que la densitat lingüística –la intensitat de la presència del català al municipi– té un paper important a l'hora d'impulsar o limitar l'adopció del català entre els castellanoparlants, i viceversa. Per a què els castellanoparlants adoptin usos socials del català hi ha d'haver una massa crítica de catalanoparlants mínima en l'entorn social immediat, fet que tot sovint no sol passar fins a l'arribada a la universitat o l'inici de la vida

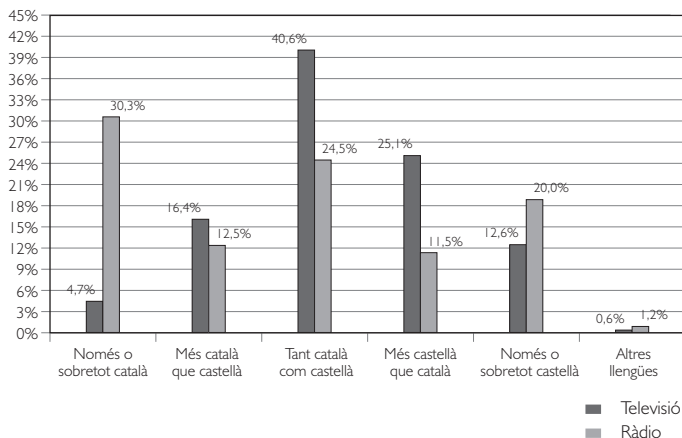
laboral. D'altra banda, i en relació amb això, el nivell d'estudis i l'estatus laboral també tenen un impacte molt important en el pes dels usos en una o altra llengua: a més nivell d'estudis i més estatus laboral, més ús del català (tant perquè trobem més catalanoparlants d'origen com perquè més castellanoparlants d'origen adopten el català de manera significativa).

Els mitjans de comunicació tradicionals (premsa, ràdio, televisió) i els nous (Internet, correu electrònic) conformen un espai d'ús lingüístic que requereix una anàlisi específica. En aquests camps, el pes diferencial del català i el castellà està condicionat per altres factors. Els mitjans de comunicació tradicionals exigeixen un ús en forma de consum passiu en què el paper de l'individu es redueix, amb matisos,² a la tria del mitjà. També hi ha diferències importants entre els patrons de consum de ràdio i televisió, cosa que té implicacions lingüístiques significatives.

Les característiques de l'oferta radiofònica, així com dels seus hàbits de consum, afavoreixen uns usos lingüísticament menys híbrids que els de la televisió, i amb més penetració absoluta del català. En canvi, el consum de televisió es caracteritza per un nivell importantíssim d'hibridació lingüística. Si bé la penetració absoluta hi és favorable al castellà, el volum de joves que fa un consum televisiu significatiu en català és molt majoritari, per tant, esdevé una via de contacte lingüístic amb el català de gran rellevància per a una part no menyspreable de joves castellanoparlants aguts, que parlen i poc o gens el català.

2 Si bé aquests mitjans exploten cada cop més la xarxa per encoratjar la participació de l'audiència mitjançant el correu electrònic, les xarxes socials d'Internet o els SMS, entenem que aquest pressupòsit encara és generalment cert.

Gràfic 2. Llengua amb què s'escolta la televisió i la ràdio entre els joves de 15 a 34 anys (percentatge sobre el total de televidents i radiooients). Catalunya, 2003

Font: EULC03. Secretaria de Política Lingüística.

La situació no és la mateixa en un entorn lingüístic d'importància creixent com Internet. A Internet, si bé la hibridació també és alta, és especialment important la penetració tant relativa com absoluta del castellà: hi ha un contingent notable de castellanoparlants aguts d'Internet (superen un terç dels internautes), i els catalanoparlants aguts hi són una petita minoria. Tant la televisió com Internet esdevenen espais de contacte lingüístic habitual amb el castellà per a la majoria dels catalanoparlants habituals aguts. A Internet, com en els espais d'interacció lingüística quotidiana, els vincles comunicatius més formals (sobretot representats per l'ús del correu electrònic, en què cal escriure i sol ser un recurs comunicatiu vinculat a la feina o els estudis) tenen una naturalesa diferent, ja que hi trobem una presència del català molt més gran. Malgrat aquesta tendència general, en la recerca qualitativa també ens ha semblat identificar, a partir dels informants, que la popularitat creixent de les xarxes socials, que té unes característiques comunicatives particulars, podria estar afavorint un ús major del català escrit a la xarxa.

3.2. Les mudes: la dimensió temporal

Per tal d'entendre de quina manera les persones adopten l'ús de l'"altra" llengua en la seva vida, és imprescindible explorar les trajectòries biogràfiques –un tipus de dades difícils de recollir amb el format enquesta i molt més accessibles a través de mètodes qualitius–. Les entrevistes i els debats de grup posen de manifest que, per bé que tothom aprèn el català i el castellà a partir de l'escola i amb l'ajut de l'entorn social i els mitjans de comunicació, l'adopció de l'ús social d'ambdues llengües no té un caràcter homogeni i massiu des de la infància. La gran majoria adopta l'ús de l'altra llengua en circumstàncies diverses. Hem anomenat aquests moments de canvi lingüístic mudes, perquè suposen una reformulació de la manera com la persona es presenta i es representa en la interacció social.

En el nostre estudi hem detectat poques mudes durant el període d'ensenyament primari. Les poques que hem trobat són bàsicament d'individus que parlaven una llengua diferent de la que dominava àmpliament en el seu entorn local de petits. En aquests casos, les persones adopten ràpidament l'ús social de la llengua dominant entre els companys d'escola, fins al punt que poden deixar relativament arraconada la llengua familiar (per recuperar-la, normalment, més tard).

El pas a l'ensenyament secundari sol comportar una diversificació de la població escolar: hi ha persones procedents de pobles i barris diferents que poden utilitzar les llengües de maneres diferents. En aquest context es produeixen mudes d'ordre divers. Alguns catalanoparlants i castellanoparlants que estaven en minoria a l'escola primària poden recobrar i visibilitzar més l'ús de la seva llengua familiar (a vegades, amb la sorpresa dels seus companys). És el moment en què sorgeixen els antagonismes propis de la cultura juvenil, on el fet de parlar una llengua pot marcar la pertinença a un sector o grup determinat, o es pot associar a discursos polítics i gustos musicals. És el moment on apareix també el sector que opta per negar-se a parlar català, fins i tot a la classe de llengua catalana. Finalment, és també un moment en què un sector de castellanoparlants d'origen aprofita la presència de catalanoparlants i s'inicia en l'ús social del català.

L'accés a la universitat (per als que hi van) és una experiència força més generalitzada de canvi en matèria d'usos lingüístics. Per als catalanoparlants ho és a causa de la gran presència del castellà en la docència i entre els estudiants, que sovint no era tan notable en el seu lloc d'origen. En aquest context, uns s'habituen a utilitzar les dues llengües, mentre que

d'altres desenvolupen estratègies de "lleialtat lingüística" per tal d'evitar que el castellà predomini en el seu entorn. Per als castellanoparlants, la nombrosa presència de catalanoparlants se sol viure com l'oportunitat d'entrar en contacte amb persones que parlen aquesta llengua en el dia a dia i fora del context de la docència. Molts aprofiten l'ocasió per establir relacions que funcionin quotidianament en català, adquirir el costum de parlar-lo i aprendre a moure's amb comoditat en un entorn lingüísticament divers.

La incorporació al mercat laboral marca el moment més significatiu en moltes biografies pel que fa als usos lingüístics, ja que és on es produeix la hibridació més gran, en general en favor del català. Per als graduats universitaris d'origen castellanoparlant, normalment representa una continuïtat si ja s'han acostumat a parlar català de manera natural, cosa que reforça la tendència que hi hagi més penetració del català entre els professionals qualificats. En tot cas, la majoria de joves es troben en contextos laborals on s'espera que parlin català amb més o menys freqüència, ja sigui per les necessitats específiques del lloc de treball, ja sigui perquè és la llengua habitual de l'empresa o l'equip on s'integren. Les entrevistes posen de manifest que hi ha multitud d'entorns laborals (tant d'empreses privades com, encara més, d'organismes públics) que funcionen en català, fins i tot en zones on la presència del castellà és majoritària. Dins l'àmbit laboral, també és generalitzada l'expectativa que els treballadors estaran disposats a adaptar-se lingüísticament als clients i, sovint, als subministradors. Els que no adopten el català són col·lectius molt concrets que accedeixen a feines de perfil baix i amb pocs contactes externs a l'empresa. Per als catalanoparlants d'origen, la feina també és el lloc on poden haver d'utilitzar habitualment el castellà, oralment o per escrit, després d'una trajectòria educativa en què l'han utilitzat de manera més excepcional. Per bé que són pocs els casos en què els catalanoparlants es troben en entorns laborals predominantment castellanoparlants, fins i tot els que havien practicat la lleialtat lingüística assumeixen la necessitat d'utilitzar el castellà quan la situació ho requereix. Sovint expliquen que, en un primer moment, els cal fer un esforç d'adaptació per adquirir més fluïdesa de la que tenien, però l'assumeixen sense incomoditat.

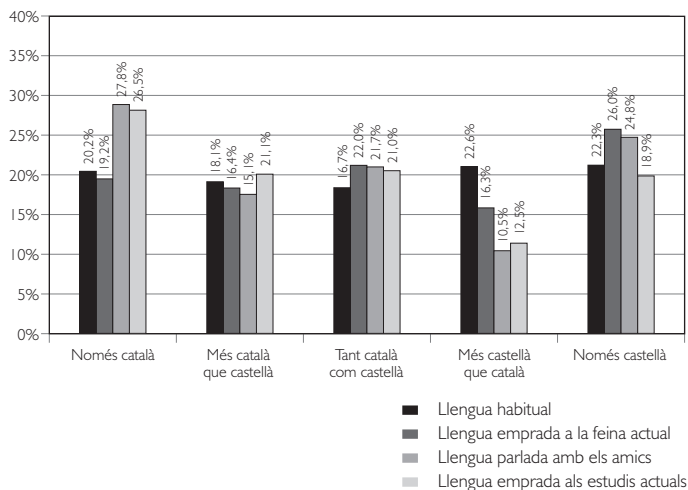
El mercat laboral s'erigeix, per tant, en l'element més clarament bilingüïtzador, hibriditzador, del país. La importància de les mudes lingüístiques que genera la participació en la vida econòmica contrasta amb el poc impacte que té el pas per l'ensenyament obligatori. Les narratives dels entrevistats evidencien la percepció que aquests dos àmbits tenen unes regles de joc molt diferents. Tot i que en els entorns educatius hi ha unes regles explícites

sobre els usos lingüístics que prioritzen el català, és habitual que molts castellanoparlants (i catalanoparlants excepcionalment) les qüestionin o regategin activament o passivament. En tot cas, ni catalanoparlants ni castellanoparlants no consideren que les normes d'ús lingüístic en l'àmbit educatiu hagin d'afectar els seus usos fora de les activitats estrictament acadèmiques. En l'àmbit laboral, en canvi, hi ha molts llocs on les regles del joc lingüístic no estan escrites, però són els individus mateixos que s'esforcen a mostrar la seva disposició a parlar les dues llengües fins i tot en les relacions més informals. No és excepcional, per exemple, que alguns castellanoparlants sol·licitin (fins i tot a altres castellanoparlants) que els parlin en català per assegurar l'adquisició de més fluïdesa i riquesa expressiva. La percepció que el català és necessari en l'àmbit laboral la reforcen multitud de factors: el pes del sector públic català, les exigències de clients i subministradors, la voluntat de progressar professionalment o el fet d'entrar en contacte amb gent més diversa i de fora del barri o poble de residència. Fins i tot el fet que molts entorns laborals funcionin majoritàriament en castellà té una importància relativa, ja que el més normal és que les persones canviïn diverses vegades de feina, cosa que incrementa les probabilitats que hagin d'abandonar uns patrons d'ús lingüístic monolingües.

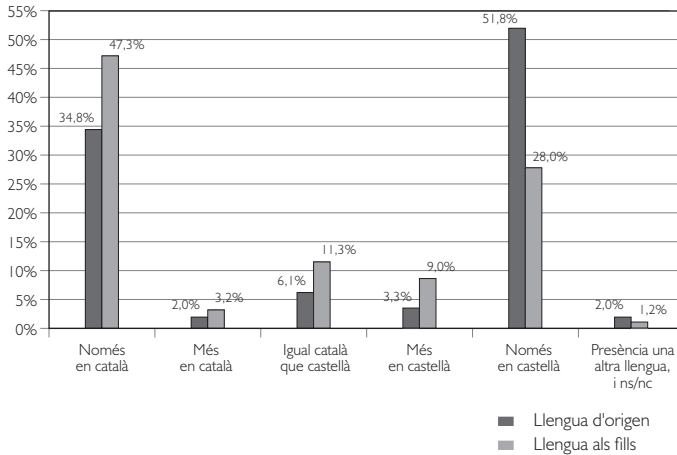
Com veiem, les mudes lingüístiques solen produir-se en moments concrets de canvi biogràfic: l'inici de l'escola, l'institut, la universitat, d'una o una altra feina. Aquests canvis normalment van associats a canvis de coneixences, a nous amics o col·legues que transformen la xarxa social de l'individu i el porten a introduir noves pràctiques lingüístiques i reorganitzar les existents. Tots aquests processos impacten en un aspecte important de l'ús lingüístic, com és la llengua utilitzada amb els amics. Aquí els resultats estadístics mostren una penetració inferior del català en comparació amb altres àmbits i situacions (vegeu el gràfic 3). Això és perquè els que adopten el català ho fan menys amb els amics que en altres contextos, sobretot perquè els individus tendeixen a mantenir al llarg del temps la llengua que parlen amb cada persona concreta (vegeu també l'apartat 4.3 sobre les normes d'ús). A partir de les experiències dels informants, proposem com a explicació que la xarxa d'amics no canvia al mateix ritme que les diverses mudes lingüístiques que realitzen les persones. Ben al contrari, molts amics tenen continuïtat en el temps, per la qual cosa la xarxa d'amistats reflecteix la trajectòria lingüística global de cadascú i, aleshores, té un component d'hibridació més complex que altres àmbits.

Gràfic 3. Llengua habitual en diferents camps socials entre els joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2003

Font: EULC03. Secretaria de Política Lingüística.

Finalment, les dades sobre la llengua parlada amb els fills són especialment positives per al català (vegeu el gràfic 4). Aproximadament 4 de cada 10 parelles d'origen castellanoparlant empra el català amb tanta o més intensitat que el castellà en comunicar-se amb els fills. Això comporta un canvi generacional molt important, ja que els pares dels enquestats només mudaven al català en 1 cas de cada 10. Si projectem aquesta dada a les generacions futures (sense comptar, és clar, la immigració), veurem que s'està compensant el desequilibri entre catalanoparlants i castellanoparlants d'origen, en bona part perquè entre catalanoparlants el català es manté. Això haurà de comportar un augment sostingut dels bilingües d'origen, fet que ja s'ha notat a les enquestes dels darrers anys. En aquest sentit, per llegir el gràfic 4 cal tenir present que les dades es refereixen a la llengua parlada als fills per part de l'enquestat, i no per l'enquestat i la seva parella. Efectivament, a les entrevistes amb informants s'ha posat de manifest que la voluntat més generalitzada entre els castellanoparlants d'origen és transmetre als fills el bilingüisme dels pares. Bona part dels que pensen continuar parlant castellà als fills confien que sigui l'escola qui faci aquest paper bilingüitzador i/o hibriditzador.

Gràfic 4 . Llengua d'origen i llengua parlada als fills entre els joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2003

Font: EULC03. Secretaria de Política Lingüística.

3.3. Les normes d'ús lingüístic

Un dels tòpics associats al món juvenil és que els joves catalanoparlants “renuncien” ràpidament a l'ús de la seva llengua en presència de joves que identifiquen com a castellanoparlants. Aquest tòpic sovint està reforçat pels testimonis de casos de catalanoparlants que parlen castellà entre ells. Per bé que aquests comportaments i casos es produeixen, la seva importància relativa en el conjunt de la població catalana és molt inferior del que els atorga el tòpic.

Les dades estadístiques globals mostren un equilibri que fluctua en favor del manteniment d'una o altra llengua segons com es planteja l'escenari a l'entrevistat. Així, hi ha una preferència per l'ús de la llengua pròpia habitual, però el que predomina és l'adopció de la llengua de l'interlocutor. En termes generals, els catalanoparlants habituals tendeixen més a adoptar el castellà amb amics castellanoparlants que a la inversa, i també tendeixen més a utilitzar-lo per adreçar-se d'entrada a persones que no coneixen. Amb tot, els castellanoparlants habituals superen lleugerament els catalanoparlants en la predisposició a adoptar la llengua dels desconeguts un cop en coneixen la preferència. Aquest fet és resultat del major hibridisme entre els castellanoparlants.

Taula 1. Llengua emprada amb desconeguts i adopció lingüística posterior segons llengua habitual reconstruïda entre els joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2003

	Total	Parla només o majoritàriament en català	Parla tant en català com en castellà	Parla només o majoritàriament en castellà	Altres llengües
Total N= 1864		38,6	16,4	43,8	1,2
Només català a desconeguts. No canvia a castellà.	12,0	29,5	3,1	0,2	-
Només en català a desconeguts. Canvia a castellà.	20,6	37,8	24,9	4,5	-
Català i castellà a desconeguts. Canvia a català i a castellà.	21,8	18,5	36,7	18,7	-
Català i castellà a desconeguts. Només canvia a castellà i a català	2,8	5,4	2,5	0,8	-
Només castellà a desconeguts. No canvia a català.	12,2	0,1	2,1	25,4	-
Només castellà a desconeguts. Canvia a català.	27,4	5,9	27,6	46,5	-
NS/NC i combinacions marginals	3,4	2,7	3,2	3,9	-
Total	100	100	100	100	-

Font: EULC03. Secretaria de Política Lingüística.

L'estudi qualitatiu, d'altra banda, ajuda a entendre que darrera el principi *adaptar-se* hi ha processos sovint més subtils. Així, bona part dels catalanoparlants habituals adoptaran el castellà abans d'implícit-se en converses bilingües, però sovint no abans d'assegurar-se que l'interlocutor no està disposat a adoptar el català. Els catalanoparlants (gairebé tots d'origen) que no adopten el castellà a menys que realment no els entenguin són també un col·lectiu important. Tot plegat, si hi afegim els castellanoparlants híbrids, fa avançar considerablement la posició del català en els espais públics, amb desconeguts, etc. (amb l'excepció de la importància creixent dels immigrants, especialment els pertanyents a les anomenades *minories visibles*). Hem constatat també que, en les interaccions comunicatives que hem anomenat *usos lingüístics secundaris* (botigues, bancs i metges), i sobretot en les que fan referència a contextos comunicatius més formals, la presència del català és superior a la dels usos lingüístics habituals.

La dinàmica de les normes d'ús lingüístic és més subtil del que sembla i està en procés de transformació. Els estudis anteriors registren que, durant els anys vuitanta, els catalanoparlants donaven molta importància a deixar clar qui era "català" i qui no ho era, i que aquesta catalanitat es definia en funció de la llengua: "català" era qui parlava català amb altres "catalans". Estudis posteriors han mostrat que aquest lligam entre llengua i identitat s'ha relaxat. Tot i que manté una certa vigència, conviu amb la noció més generalista que associa la catalanitat a la residència, a un cert recorregut temporal i social dins el país i a una disponibilitat menys clarament definida a parlar la llengua. Segurament hi ajuda el fet que els parlants d'ambdues llengües s'interrelacionen intensament utilitzant-les totes dues, de manera que molta gent ha adoptat com a criteri l'ús de la llengua que parla l'interlocutor en el moment de conèixer-se. Gran part dels enquestats testimonien que els costa canviar aquesta tria inicial, i sovint la defensen amb insistència. La tria de llengua esdevé, per tant, més situacional que no pas producte d'una classificació social, encara que les diferents ressonàncies culturals i socioeconòmiques de les dues llengües també hi siguin presents. A la vegada, les estratègies de lleialtat lingüística de molts catalanoparlants poden ser força diferents. A banda de les converses bilingües tradicionals, també hi ha un sector que vigila especialment aquest moment inicial quan percep que la relació pot ser continuada, però que pot ser més flexible en encontres casuals.

També és d'interès el comportament lingüístic dels joves que han mudat a l'ús habitual del català. En general, aquests joves mantenen el castellà com a llengua de comunicació amb els desconeguts i els amics castellanoparlants, i són el grup lingüístic que fa de la norma majoritària d'adoptar la llengua de l'interlocutor un precepte inqüestionable. Més enllà d'això, sabem que hi ha perfils de castellanoparlants que prefereixen iniciar la interacció en català, i n'hi ha que prefereixen fer-ho en castellà (en principi, més nombrosos). En l'anàlisi segons les variables estructurals i sociodemogràfiques, hem identificat diferents aspectes que val la pena subratllar. En termes d'estatus acadèmic i ocupacional, els joves amb més estatus –per exemple, els ocupats amb estudis universitaris– conformen el grup que sembla considerar més el català com a llengua franca en la relació amb els desconeguts, i en el qual el grup que manté el català (amb converses bilingües) té més pes. Entre els joves castellanoparlants de menys estatus (però també en un petit sector dels de més estatus), observem el mateix fenomen en relació amb el castellà. També hem vist que la densitat lingüística té un paper important, ja que, mentre que als municipis amb una densitat

alta de català més d'una quarta part dels joves no parla castellà amb amics castellanoparlants, als municipis amb una densitat baixa o mitjana de català destaquen els joves que no parlen català amb amics catalanoparlants.

Aquests resultats coincideixen clarament amb la distribució de perfils identificada a l'estudi qualitatiu, on trobem que els universitaris tenen una gran representació entre els catalanoparlants que practiquen la lleialtat lingüística i els castellanoparlants que han adoptat el català com a llengua d'ús habitual. Veiem també que les variables *estudis universitaris* i *densitat* es reforcen mútuament, fins al punt que els castellanoparlants d'origen amb normes favorables a l'ús del català reuneixen gairebé totes les característiques per mudar al català (tenir estudis i una densitat lingüística alta al municipi); tanmateix, en zones predominantment castellanoparlants, molts universitaris no arriben a preferir l'ús del català sinó que resten en una disposició neutra o lleugerament favorable al castellà. En la majoria de casos, els més joves no han tingut temps encara de passar pel procés de la gran majoria dels que fan mudes lingüístiques, i això explica de manera plausible per què en aquest col·lectiu és excepcional la hibridació o la preferència pel català en zones castellanoparlants. Finalment, hem vist també que els municipis amb una densitat lingüística alta en català faciliten l'adopció d'aquesta llengua a un col·lectiu addicional de castellanoparlants que no fan estudis universitaris, però que muden en moments més diversos (a l'escola, l'institut o la feina) que en els municipis amb una densitat alta d'ús del castellà.

3.4. Els discursos sobre la llengua

Pel que fa als discursos i posicionaments sobre les llengües, entre els joves hi ha un ampli consens sobre la necessitat de saber català i castellà. És una opinió que no difereix entre persones amb diverses competències lingüístiques, sensibilitats nacionals o plantejaments filosòfico-polítics. Amb tot, sovintegen les queixes sobre la politització de la llengua, especialment de la connexió entre parlar català i sobiranisme (sovint, fins i tot, entre els sobiranistes mateixos). Tres de cada quatre joves tenen una disposició d'empatia envers el català, mentre que prop d'una quarta part sembla percebre'l amb indiferència o una certa aversió. És molt habitual que els castellanoparlants s'identifiquin amb el català, encara que l'usin poc i adueixin que no cal ser parlant habitual per considerar-se català. El català, en general, és apreciat tant com a riquesa o bé cultural lligat al país, com en tant que element que ajuda a desenvolupar-se socialment i econòmicament.

Quan es tracta de valorar la vitalitat del català, hi ha més diversitat i matisos. Predominen lleugerament les persones que creuen que es parla poc i que a la llarga es parlarà menys, i hi ha un equilibri entre els que creuen que està millorant i els que no. Més enllà d'aquestes tendències generals, són els joves d'origen catalanoparlant els que es mostren més pessimistes i desitgen que la situació millori. Bona part d'ells, a més, no comparteixen la consideració que el castellà hagi de ser una llengua obligatòria. En canvi, entre els joves castellanoparlants d'origen, una part més que notable (accentuada especialment entre els que tenen usos lingüístics híbrids en el present) veu la situació actual i futura del català amb optimisme, i sovint no considera necessari que sigui objecte de més atenció pal·liativa d'uns dèficits que no perceben. Entre els joves castellanoparlants habituals (sobretot entre els aguts i els que tenen menys competència lingüística en català) hi ha un grup minoritari, però rellevant, que no mostra la mateixa proximitat afectiva al català, cosa que es tradueix en la discrepància quant a la necessitat que en sigui obligatori el coneixement, o la convicció que no cal que es parli més malgrat pensar que se'n fa poc ús. Finalment, la majoria de joves també opina que l'arribada de persones d'altres països serà un element clau, segons la seva evolució, en el futur de la llengua catalana.

La valoració de les polítiques lingüístiques a Catalunya és congruent amb aquests resultats, ja que, en general, es consideren adequades i lògiques per preservar la llengua del territori, la riquesa cultural i l'avantatge personal. A partir d'aquí, però, detectem diferències segons el perfil lingüístic dels joves. La majoria de catalanoparlants d'origen i habituals perceben que caldria reafirmar-les o augmentar-les en l'àmbit dels mitjans de comunicació i, sobretot, en els àmbits quotidians informals. Entre els joves castellanoparlants és més habitual trobar una defensa del bilingüisme i la reflexió segons la qual quan el català estigui en igualtat de condicions amb el castellà, les polítiques lingüístiques haurien, almenys, de moderar-se. Només entre una minoria de joves castellanoparlants, que tenen com a marc de referència principal l'Estat espanyol, es creu que les polítiques lingüístiques en conjunt són excessives i suposen una discriminació del castellà, especialment a l'escola i al mercat laboral. En tot cas, entre la gran majoria de joves es convé que, per incrementar l'ús del català, no és suficient o no és clar que la iniciativa hagi de partir de l'Administració, sinó que o bé hauria de "sortir de la gent" o bé de nivells d'àmbits més vinculats a la participació ciutadana.

És interessant també la congruència entre actituds i discursos sobre el català i les variables que hem considerat importants per entendre els usos lingüístics. En termes generals, els castellanoparlants híbrids (amb

notables usos lingüístics de català) tendeixen a coincidir en molts aspectes amb els catalanoparlants d'origen. Els joves castellanoparlants situats en posicions d'estatus acadèmic i professional elevades tenen percepcions i comportaments amb tendències similars als dels catalanoparlants. Els joves de més estatus són més pessimistes respecte de la situació vital del català més enllà del fet de ser catalanoparlants o castellanoparlants. Es produeix, per tant, un efecte sumatiu. En canvi, les opinions i actituds més receloses envers el català, tot i ser minoritàries, provenen en tots els casos de joves castellanoparlants d'origen i habituals, normalment amb estudis mitjans o primaris i que sobretot tenen un marc d'identificació espanyol que es manifesta en un rebuig explícit a allò que els sembla lligat al nacionalisme català —incloent-hi l'idioma.

Igualment, hem analitzat la relació entre l'ús del català i certes pràctiques culturals i imaginàries sociopolítiques dels joves. Malgrat que identifiquem similituds notables en el comportament cultural i l'imaginari dels joves catalans catalanoparlants i castellanoparlants, també hi ha diferències destacables. En general, els catalanoparlants habituals tenen més presència en la participació actual i passada en entitats i associacions no esportives, fan més oci normatiu (pràctiques d'oci ben considerades socialment, sobretot des d'una mirada adulta) i omnívor (gran pluralitat de dedicacions, que inclouen des de les normatives fins a les més vinculades a la diversió nocturna o a l'ús de la tecnologia digital), i mostren més proximitat al tramut i l'imaginari polític. En definitiva, es mostren més propers a les manifestacions pròpies de la cultura legítima i l'ordenació social vigent. Part d'aquesta diferència s'associa directament a les posicions estructurals dels joves (el percentatge diferent de joves catalanoparlants i castellanoparlants amb diferents estatus acadèmics i laborals), tot i que un cop neutralitzada aquesta influència, la llengua habitual té com a mínim la mateixa capacitat per evidenciar divergències que les variables relatives a l'estatus. Gràcies a l'anàlisi qualitativa hem posat de manifest que la identificació entre catalanoparlant i *pijo*, d'una banda, i un estil lligat a l'associacionisme i una identitat catalana molt marcada, de l'altra, són importants per entendre les coordenades juvenils, com també ho és entendre que adjectius com *quillo* o *garrulo* articulen significats relatius als usos lingüístics i la classe social que també són rellevants. Hem establert, això no obstant, una diferenciació clara en la manera de percebre i viure aquestes diferenciacions entre, per un costat, l'adolescència i la primera joventut i, per l'altre, els joves de més edat, en els quals la incorporació progressiva a trajectòries adultes dilueix enormement la seva importància.

3.5. El pes de les diverses variables

A part d'aquest mapa genèric de les apropiacions objectives i subjectives que fan els joves del català, i de les diferències existents en funció de les posicions lingüístiques d'uns joves i altres, en l'informe s'han destacat quatre adscripcions estructurals que influeixen en els posicionaments lingüístics més enllà de les llengües habituals i d'origen: l'edat dels joves; la densitat del català en els entorns municipals; l'estatus acadèmic i ocupacional dels joves, i, finalment, el sexe. En el darrer capítol hem fet una anàlisi seguint models de regressió³ per intentar determinar el pes específic de cada variable per separat.

En primer lloc, quant a l'**edat** dels joves, el més destacable és el comportament diferencial del grup dels més joves (de 15 a 19 anys), en el sentit que registra més penetració del castellà. Els models de regressió ens han mostrat que això té a veure amb la rellevància de la institució escolar, que afavoreix la hibridació d'usos i, sobretot, un pes rellevant del castellà, presumiblement en les interaccions més informals. És a dir, si en les edats més joves hi ha més presència del castellà, no és a causa d'una disposició producte de l'edat mateixa, sinó del contacte amb certs àmbits que ho afavoreixen (sobretot arran de l'entrada a l'institut). De la mateixa manera, les regressions ens han permès veure que entre els joves de més edat hi ha tendència a una penetració major del català –bàsicament, hi ha un hibridisme més accentuat entre els castellanoparlants que entre els catalanoparlants, que és el contrari del que passa entre els adolescents–, si bé hi ha un grup minoritari de castellanoparlants més aguts, cosa relacionada amb el fet de trobar més joves amb una competència baixa en català. Això és conseqüència dels canvis educatius i professionals dels joves més madurs, que els situen en contextos que incentiven la penetració del català. També hem identificat una tendència major a la hibridació dels usos en català i castellà entre els joves de 20 a 24 anys.

3 Els usos lingüístics varien molt en funció d'un conjunt de variables (nivell d'estudis, lloc de residència, nivell laboral o lloc de naixement), i els creuaments de dades simples no permeten valorar quines tenen més influència. Les regressions són fórmules de càlcul que ajuden a valorar en quina mesura cada variable independent explica, per si mateixa i sense la influència de les altres, les variacions de les variables dependents.

Segonament, pel que fa a la **densitat del català** als municipis, hem vist que és un element intensificador dels canvis i les permanències lingüístiques, tant en l'anàlisi general com en l'anàlisi de les regressions. La llengua franca de cada àmbit relacional és, doncs, una variable clau, de gran importància explicativa, en l'anàlisi de les mudes lingüístiques. La densitat alta del català afavoreix que els catalanoparlants d'origen no adoptin (o adoptin poc) el castellà, i que els castellanoparlants d'origen adoptin força el català. La densitat baixa del català, per contra, afavoreix que els castellanoparlants d'origen adoptin en menys proporció el català i que els catalanoparlants mudin més assíduament al castellà. Més enllà d'aquesta tendència general, val la pena destacar que els entorns de densitat baixa de català afecten un nombre més elevat de persones (perquè la població que hi resideix és, en xifres absolutes, major), però que la hibridació cap al català o la seva adopció com a "llengua pròpia" és comparativament més intensa en els entorns de densitat alta del català.

En tercer lloc, la referència a l'**estatus acadèmic i ocupacional** dels joves també té molta rellevància, perquè reflecteix de manera força sistemàtica els contrastos percebuts entre catalanoparlants i castellanoparlants. En el conjunt d'anàlisis quantitatives, corroborades als models de regressió, hem vist una penetració més gran del català en els àmbits relatius a posicions de més estatus social, encara que també hem identificat una certa resistència a l'adopció del català entre alguns joves d'origen castellanoparlant provinents d'entorns d'estatus alt (una resistència que també es detecta entre els joves catalanoparlants d'estatus elevat en relació amb el castellà).

Per últim, i pel que fa al **sexe**, les regressions han permès visibilitzar una tendència que havia restat amagada en totes les anàlisis anteriors: una major disposició femenina a la hibridació lingüística. Aquesta disposició està motivada tant pel fet que les trajectòries de les joves tendeixen a posar-les en contacte amb més espais en què el català és la llengua franca –aspecte observable amb una força especial entre les joves d'origen castellanoparlant–, com per una menor disposició dels homes a la hibridació, tant dels catalanoparlants com dels castellanoparlants d'origen.

4. CONCLUSIONS

Aquest estudi mostra que tant el català com el castellà tenen una posició molt consolidada en l'ús social entre els joves. També reflecteix amb claredat que a Catalunya el bilingüisme es caracteritza per un nivell alt d'hibridació lingüística, és a dir, de coexistència i combinació de l'ús d'ambdues llengües en molts àmbits i en les xarxes socials dels individus. Alhora, posa de manifest que aquesta hibridació facilita un avenç dels usos del català, que partia d'una situació inferior com a llengua de les llars.

D'altra banda, els resultats contradiuen algunes de les explicacions que s'havien proposat per argumentar la reculada en els percentatges de catalanoparlants detectats a nivell global. En aquest sentit, no és cert que els catalanoparlants es bilingüïtzin i els castellanoparlants no. L'evidència apunta clarament que hi ha més hibridació, comparativament parlant, dels castellanoparlants d'origen, malgrat que els catalanoparlants d'origen solguin ser més competents en castellà que a la inversa. En termes generals, els joves catalanoparlants d'origen fan menys ús efectiu del castellà i procuren que el català mantingui la màxima presència possible en la seva vida quotidiana. Tenint en compte que els casos de mudes lingüístiques en famílies catalanoparlants són molt excepcionals, l'única explicació raonable del pes menor d'aquesta població s'ha de cercar en els processos demogràfics.

L'actitud dels joves catalans en conjunt respecte de les llengües i, en especial, de l'ús de les llengües amb els fills, reforça la posició del català i anticipa un futur més equilibrat pel que fa a la llengua de les llars. En tot cas, també cal comptar que en el futur hi haurà molts més catalans que ara que hauran viscut la hibridació lingüística dins l'àmbit familiar.

L'estudi permet fer-se una imatge de la manera com es produeixen els processos de bilingüïtzació i de l'adopció de la segona llengua en la vida social per part dels joves catalans. La presència d'ambdues llengües en els programes educatius no sembla tenir un impacte significatiu en els usos socials, és a dir, no "vernacularitza", més enllà del fet que aquesta presència facilita l'aprenentatge de les dues llengües i que això algun dia permet als individus optar per utilitzar-les en la seva vida diària. L'adopció de l'ús social de la segona llengua s'efectua quan hom entra en contacte amb parlants habituals d'aquesta llengua, ja sigui amb companys d'estudi, ja sigui en el món del treball. Les dades també mostren el paper important de la llengua catalana, no només en el món educatiu sinó també en l'econòmic. El sentiment d'adhesió sentimental de la majoria de catalans a la llengua

està reforçat per la seva necessitat i utilitat en el mercat de treball. Això ens fa pensar que la prioritització del català en el sector públic constitueix, probablement, un element clau de reforç del seu ús i prestigi social, sense el qual seria difícil compensar els processos demogràfics.

L'estudi no ha trobat una justificació sòlida a la creença que alguns aspectes de la cultura juvenil actuen en detriment del català, si bé és cert que el període entre 15 i 19 anys genera posicionaments i antagonismes que sovint impliquen determinats usos lingüístics, amb les categoritzacions socials que s'hi associen. Sense excloure la possibilitat que durant aquesta edat es puguin produir més mudes lingüístiques i més processos d'adopció del català dels que es produeixen, cal tenir present que les condicions de context en què viuen la gran majoria de joves (la disponibilitat de parlants de l'altra llengua al barri, l'escola i l'entorn més immediat) no són les que més tard veiem que acompanyen els canvis en usos lingüístics que afavoreixen tan significativament la llengua catalana.

Els resultats també contradiuen significativament la creença que els joves catalanoparlants d'origen renuncien a l'ús de la llengua amb facilitat. De fet, els comportaments que anomenem *aguts*, això és, els que comporten nivells baixos d'ús habitual de la segona llengua, són percentualment molt més elevats entre els catalanoparlants d'origen, bona part dels quals adopta estratègies de "lleialtat lingüística" amb la intenció clara d'afavorir l'ús del català. És raonable pensar que l'actitud d'aquest col·lectiu lingüísticament sensible contribueix efectivament a incrementar la presència del català i facilita, alhora, oportunitats de parlar-lo als castellanoparlants d'origen que sovint busquen activament ocasions per aprendre'l i convertir-lo també en la seva llengua pròpia i/o habitual. En realitat, és possible que el mite de l'adaptació lingüística generalitzada estigui reforçat pel gran nombre de castellanoparlants d'origen que parlen perfectament el català, però que canvien de llengua amb menys reserves i de manera molt més estesa.

Finalment, constatem el sentiment d'adhesió generalitzada al català de la població juvenil, matisada per un sector més indiferent o hostil, que també té correlació en les reserves envers el castellà d'un sector dels catalanoparlants d'origen. Els catalanoparlants d'origen tendeixen a ser pessimistes quant al futur del català, mentre que els castellanoparlants d'origen més hibriditzats són força més optimistes. Aquestes expectatives sovint expliquen alguns matisos d'opinió sobre les polítiques de suport a la llengua. En tot cas, hi ha un consens molt ampli en favor del model de conjunció escolar o de la prioritització de l'ús del català a l'Administració. En altres temes, hi ha

un reconeixement de la necessitat de més polítiques de suport, per bé que molts s'incomoden davant les iniciatives més polèmiques, com la retolació comercial. Des d'aquest punt de vista, és remarcable la visió unànime segons la qual les qüestions lingüístiques s'haurien de despolititzar.

5. RECOMANACIONS

Les implicacions d'aquest estudi es podrien resumir en els punts següents:

A. *El món juvenil no és un problema per al català*

Durant molts anys s'ha difós, des de diversos àmbits, la impressió que el català tenia dificultats especials per ser usat entre els joves. A la llum de les dades sociodemogràfiques i qualitatives que hem estudiat, aquesta assumpció no ens sembla justificada. En aquest estudi hem analitzat el comportament i les trajectòries lingüístiques de gairebé una generació de joves, i el que hem trobat, al capdavall, és un augment substancial de l'ús del català per damunt el pes demogràfic de la població catalanoparlant d'origen. Si el català s'utilitza menys del que determinats sectors voldrien, la causa principal no s'ha d'anar a buscar en les dinàmiques de la cultura juvenil, sinó en els processos demogràfics. D'altra banda, és possible que els que esperaven que l'escolarització en català generés una adhesió massiva a aquesta llengua se sentin decebuts perquè no és així, o almenys no fins al punt que l'ús social del català sigui majoritari. Queda fora les possibilitats d'aquest estudi valorar si un procés d'aquestes característiques és realment possible en el context català o en d'altres –però ho considerem molt improbable.

Els processos estudiats ens ajuden a contextualitzar multitud de fenòmens que fins ara ens havien preocupat: l'ús baix del català entre els adolescents i la suposició que el català no era "guai" o "autèntic". En relació amb el primer punt, ja hem vist que sembla haver-hi unes causes lògiques: en general, en determinats sectors de la població hi ha una manca de contacte amb catalanoparlants durant la fase inicial de la vida. Quant al segon punt, hi ha probablement molt soroll derivat de la naturalesa mateixa del període adolescent, que és ple d'antagonismes. Sabent que les persones canvien de perspectiva amb els anys i que la preocupació per l'"autenticitat" es va esmoreint, potser cal preguntar-nos si els esforços perquè el català es percebi com a "simpàtic" o "autèntic" tenen gaire sentit. A la vegada, veiem que la "formalitat" o el "prestigi" associats al català, lligat als sectors que el parlen o als àmbits on és predominant, no sembla perjudicar-lo sinó, ben al contrari, el legitima a l'hora de consolidar els usos en aquests àmbits i permetre que moltes persones l'adoptin tant en contextos formals com informals. És important, per tant, assegurar-se que el català no recula en

uns àmbits, com l'universitari o el laboral, que garanteixen aquest prestigi i aporten oportunitats per col·loquialitzar-ne l'ús.

B. Cal perdre la por a l'hibridisme i assumir els nous perfils de parlants

En aquest estudi hem constatat un nivell alt d'hibridació lingüística, és a dir, que l'experiència lingüística principal és la dels que parlen català i castellà, encara que tendeixin a utilitzar-ne una de preferència. Com hem vist, **la hibridació lingüística no perjudica el català**, sinó que en general l'afavoreix i contribueix a equilibrar la posició d'ambdues llengües en el món juvenil. Creiem que és important anotar aquest fet perquè a Catalunya també hi ha hagut un recel tradicional envers la hibridació (que potser estava justificat en certs moments, però no ara que la gran majoria de catalans pot parlar català).

La qüestió de la hibridació també mostra la importància d'assumir que hi ha moltes menes diferents de parlants de català i castellà que tenen molta rellevància demogràfica. En aquest estudi hem parlat dels *aguts* i els *híbrids*, tot i que dins d'aquestes categories se'n podrien identificar més tipus (en funció del nivell d'estudis, la ubicació geogràfica o l'edat). Això implica que les polítiques públiques podrien ser sensibles a aquests perfils a l'hora de plantejar les accions i les polítiques encaminades a promoure el català. En molts aspectes, pot convenir adreçar-se als diversos perfils de maneres diferents i tenir en compte les necessitats i els condicionaments específics de cada perfil. Pel que fa a l'edat, hi ha institucions que poden ser més adequades que d'altres per endegar iniciatives (centres d'ensenyament, casals de joves). Quant a la ubicació geogràfica, es podria comptar amb el concurs d'ajuntaments i diputacions, perquè pot ser necessari no incidir en els mateixos aspectes a cada lloc. En relació amb el nivell d'estudis, les universitats, per una banda, i els sindicats, per l'altra, podrien atendre perfils molt diferents de parlants.

En conjunt, creiem que l'estudi posa de manifest la necessitat d'abandonar les pors que tradicionalment s'han associat a la hibridació, en el sentit que podia representar una pèrdua per a l'ús del català o per a la seva integritat com a llengua. En referència a les actituds més puristes, convé assegurar-se que no deslegitimen els processos d'aprenentatge del català de la multitud de persones que s'estan habituant a parlar-lo. Per tant, cal ser molt prudents amb aquesta mena de discursos dins l'àmbit públic, ja que poden posar en qüestió la legitimitat de molta gent per parlar i participar en

diferents àmbits. Sensibilitat, saviesa i atenció al context són clau en aquest aspecte, així com la flexibilitat inevitable davant els processos d'hibridació cultural que caracteritzen la cultura contemporània.

C. La disponibilitat dels catalanoparlants és clau per adoptar l'ús social de la llengua

Un dels obstacles principals per assolir més difusió de l'hibridisme i de l'ús del català és la manca de disponibilitat dels catalanoparlants en molts àmbits. Caldria preguntar-se, doncs, si la segregació escolar que es produeix espontàniament per raons geogràfiques i socials no pot ser un problema per al català. En tot cas, sembla clar que les institucions –i sobretot les escoles de primària i secundària– podrien tenir un paper important en la visibilització social del català allà on és menys visible, tot organitzant, per exemple, activitats conjuntes entre escoles de perfil divers. Sigui com sigui, és possible que calgui revisar els objectius en matèria escolar per tal que el professorat no se senti implicat en la consecució d'objectius poc realistes, i treballar específicament qüestions de socialització de la llengua i assumptió de l'oralitat, tot pensant no tant en els assoliments immediats sinó en les perspectives que el temps ha d'acabar obrint als estudiants.

D. Alguns moments de canvi vital són molt importants

Hem vist també que els canvis en els usos lingüístics, i sobretot l'adopció de l'ús social del català, es produeixen majoritàriament en dos moments concrets: l'inici de cicles educatius i l'inici de la vida laboral. Caldria veure si els instituts i les universitats poden fer aquest procés encara més fàcil, principalment a secundària, mitjançant serveis específics, activitats d'inici de curs, voluntariat o altres fórmules. En tot cas, quan parlem d'aquests canvis s'ha de tenir present la importància de la informalitat i les relacions d'igualtat, ja que en la majoria de casos no ens referim a gent que comença a parlar català sinó a gent que l'ha après a l'aula i vol començar a parlar-lo en altres àmbits.

E. Hi ha espai per fer un discurs “cívic” per al català

Un element d'interès especial és que la comunitat de parlants de català té un capital important en el grup de gent que fa tots els possibles per mantenir l'ús de la llengua. Sense aquest col·lectiu, probablement la

resta de parlants tindria moltes menys oportunitats de parlar català, i els resultats del conjunt de l'estudi serien diferents. De fet, hi ha una certa contradicció entre el fet de valorar positivament l'hibridisme i reconèixer el paper que els "catalanoparlants aguts" juguen a l'hora de possibilitar precisament aquest hibridisme. En les condicions demogràfiques i sociolingüístiques actuals, mantenir-se ferm en l'ús del català equival a promoure la diversitat lingüística i cultural. Caldrà, per tant, resoldre el que pot ser una contradicció en principi, que no ho és a la pràctica en la manera de formular els discursos públicament.

L'estudi mostra, tanmateix, dos elements interessants quant al desenvolupament de discursos en aquesta direcció. D'una banda, hi ha un consens ampli per **afavorir el català**, tant entre els que el parlen molt com entre els que el parlen poc, i, de l'altra, hi ha un consens ampli per **despolititzar l'ús de la llengua**, separar-lo de les connotacions sobiranistes (un posicionament que comparteixen fins i tot molts sobiranistes). Tot això apunta la possibilitat d'articular un discurs "cívic" per al català que no té per què aspirar a canviar el pensament i les motivacions polítiques de la gent, però que pot constituir un punt de trobada de la llengua —un punt de trobada que és imprescindible si tenim en compte que la llengua és per comunicar-se i crear un sentiment de comunitat més enllà de les diferències.

Des del punt de vista de les institucions públiques, el procés de despolitització de la llengua és positiu perquè permet intervenir de maneres que no connotin les adhesions no només a partits sinó a sectors concrets de la població. Com succeeix en molts temes socials i polítics, en matèria de llengua hi ha diferències de parer, de sensibilitat i d'experiència. Amb tot, el consens que el discurs sobre el català hauria de despolititzar-se i separar-se de diferències de caire social és molt general. Caldria promoure actuacions que se sustentessin en aquesta visió del català com a actiu cultural i econòmic.

F. El paper del teixit associatiu

Tot i reconeixent el problema de la baixa participació dels joves en el teixit associatiu, sembla aconsellable identificar els aspectes i les actuacions en què es pot treballar a partir d'aquest àmbit. Cal aprofitar, d'antuvi, la predisposició genèrica especialment favorable al català entre els dinamitzadors de les entitats associacions, així com la "densitat" alta de catalanoparlants en

la majoria d'entitats. Les associacions també són l'actor idoni per vehicular missatges i consignes i mobilitzar persones en favor de l'ús del català, si tenim en compte el punt de vista dels que creuen que la llengua s'ha de defensar des de sectors populars, des de "baix"; en definitiva, des del poble.

BIBLIOGRAFIA

Alegre, M. A.; Benito, R.; González, I. (2008). "Procesos de segregación y polarización escolar: La incidencia de las políticas de zonificación escolar" a *Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado*, 12 (2): 1-26, Universidad de Granada.

Boix, E. (1993). *Triar no es traïr. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*, Barcelona, Edicions 62.

Cabré, A. M. (1999). *El sistema català de reproducció: Cent anys de singularitat demogràfica*, Barcelona, Proa.

Erill, G. J. Farràs, i Marcos, F. (1992). *Ús del català entre els joves de Sabadell. Coneixement, ús i actituds dels estudiants de secundària. Curs 1985-86*, Barcelona, Departament de Cultura.

Galindo Solé, M. (2000). *Les llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de primària a Catalunya*, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana [Tesi doctoral].

Pons, E.; Vila, F. X. (2005). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*. Barcelona, Observatori de la Llengua Catalana.

Prats, M.; Rafanell, A.; Rossich, A. (1990). *El futur de la llengua catalana*, Barcelona, Ed. Empúries.

Pujolar, J. (1997). *De què vas, tio?*, Barcelona, Edicions 62.

Pujolar, J. (2001). *Gender, Heteroglossia, and Power: A Sociolinguistic Study of Youth Culture*, Berlín, Walter de Gruyter.

Pujolar, J. (2007). "The Future of Catalan: Language Endangerment and Nationalist Discourses in Catalonia", a A. Duchêne; M. Helle (ed.). *Discourses of Endangerment: Interest and Ideology in the Defense of Languages*, Londres, Continuum International.

Roselló, Carles de; Boix, E. (2005). "El català, el castellà i l'anglès: Tres llengües en joc. Les ideologies lingüístiques dels estudiants de la Universitat de Barcelona", a *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 18, pp. 189-208.

Subirats, J. (2003). *Més enllà de l'escola. Transformacions socials i noves dinàmiques educatives i professionals*, Barcelona, Mediterrània.

Subirats, M. (1990). *Enquesta metropolitana (1986). Condicions de vida i hàbits de la població de l'àrea metropolitana de Barcelona. Vol. 20: Transmissió i coneixement de la llengua catalana a l'àrea metropolitana de Barcelona*, Barcelona, Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Subirats, M.; Masats, M.; Sánchez, C. (1992) *Enquesta de la regió metropolitana de Barcelona 1990. Vol. 4: Educació, llengua i hàbits culturals*, Bellaterra, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Torres, J. (2003). "L'ús oral familiar a Catalunya", a *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 17, pp. 47-76.

Vila, F. X. (2003). "Els usos lingüístics interpersonals no familiars a Catalunya. Estat de la qüestió a començament del segle xxi", a *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 17, pp. 77-158.

Vila, F. X. (2004). "Hem guanyat l'escola però hem perdut el pati? Els usos lingüístics a les escoles catalanes", a *Llengua, societat i comunicació*, núm. 1, pp. 8-15.

Woolard, K. A. (1989) *Doubletalk: Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia*, Stanford, Stanford University Press.

Woolard, K. A. (2003). "We don't speak Catalan Because We Are Marginalized Ethnic and Class Meanings of Language in Barcelona", a R. Blot (ed.). *Language and Social Identity*, Westport, CT, Praeger Publishers.

Woolard, K. A.; Gahng, T. J. (1990). "Changing Language Policies and Attitudes in Autonomous Catalonia", a *Language in Society*, núm. 19, pp. 311-30.

Observatori Català de la Joventut

Altres títols publicats en aquesta col·lecció

1. Joves entre dos segles. *Francesc-Marc Àlvaro*. 1998
2. Nous objectius per a l'educació-Informe Delors. *Enric Masllorens*. 1998
3. Enquesta a la joventut de Catalunya. *Gabise, SA*. 1999
4. Joves i participació a Catalunya. *Fundació Ferrer i Guàrdia*. 1999
5. 20 anys de participació democràtica. 20è aniversari del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. *CNJC*. 1999
6. Estudi de comportament dels joves estudiants de Barcelona. *Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat*. 1999
7. La violència com a recurs i com a discurs. *Manuel Delgado*. 1999
8. Els joves catalans en el 2011. Els canvis que vénen. *Centre d'Estudis Demogràfics*. 2000
9. Els joves catalans i l'habitatge. *Carme Trilla*. Institut DEP. 2000
10. L'entorn quotidià dels adolescents amb malalties cròniques. *Joan Carles Surís, Russell Viner, Robert W. Blum*. 2000
11. Treball, valors i canvi. Les ruptures en la precarietat. *Daniel Ortiz i Iván Miró*. 2001
12. Generació @. La joventut al segle XXI. *Carles Feixa*. 2001
13. Jugar treballant, treballar jugant: les identitats juvenils i el debat sobre ocupació i ociositat. *Robert G. Hollands*. 2001
14. Els contextos canviants de la joventut al segle XXI. *Andy Furlong i Fred Cartmel*. 2001
15. Migracions internacionals i població jove de nacionalitat estrangera a Catalunya. *Centre d'Estudis Demogràfics*. 2001
16. De les oportunitats desiguals a la manca igualitària d'oportunitats. Les dimensions de gènere del canvi social i la joventut a Europa. *Lynne Chisholm*. 2001

17. Els tècnics en la política de joventut de l'Administració pública catalana. *Pere Soler(coord.), Albert Bayot, Anna Planas i Josep Vila*. 2002
18. Joventut, okupació i polítiques públiques a Catalunya. *Equip de recerca: Robert González, Marc Martí, Lluç Peláez, Oriol Barranco, David Brunet*. *Coordinació de l'estudi: Ricard Gomà*. 2003
19. Enquesta als joves de Catalunya 2002 –Avançament de resultats–. *Joaquim Casal, Maribel García, Rafael Merino i Miguel Quesada*. Grup de Recerca Educació i Treball (UAB). 2003
20. La immigració i el treball intercultural a les entitats d'educació en el lleure de Catalunya. *Diego Herrera, Bernat Albaigés i Mercè Garet*. 2003
21. Cultura juvenil i gènere. *Roger Martínez Sanmartí*. 2003
22. El territori i la mobilitat migratòria dels joves a Catalunya. *Juan Antonio Mòdenes Cabrerizo, Joaquim Recaño Valverde*. 2003
23. Els joves catalans i l'habitatge, 1999-2003. Institut DEP. *Carme Trilla*. 2003
24. Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves. *Bernat Albaigés (dir.), Vicente Sisto, José Romàn*. 2004
25. Emancipació domiciliària, laboral i familiar dels joves a Catalunya. *Pau Miret i Gramundí*. 2004
26. Els nous rurals del Pallars Sobirà. *Eva Lluvich i Mònica Ortega*. 2004
27. La sobrequalificació entre els joves catalans. *Pau Serracant*. *Observatori Català de la Joventut*. 2005
28. Joves adults i polítiques de joventut a Europa. *Premi Joventut 2003* *Juan Manuel Patón i Casas*. 2005
29. Els comportaments alimentaris dels i les joves en el procés d'emancipació. *Elena Espeitx i Bernat (dir.); Juanjo Cáceres i Nevot, Anna Pachual i Sabartés, Cristina Marfil i Verchili; Martina Miserach i Blasco*. 2006
30. Adolescència femenina i risc social. *Premi Joventut 2005*. *Anna Berga i Timoneda*. 2007

31. La influència de l'edat en el comportament electoral a Catalunya. *Raül Tormos*. 2007
32. Identitat, integració i escola. Els joves d'origen marroquí a la perifèria de Barcelona. Premi Joventut 2006. *Jordi Pàmies i Rovira*. 2008
33. Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana. *Isaac González i Ballebó, Jordi Collet i Sabé i Josep Sanmartín i Morant*. 2008
34. Fer-se adult. Sociologia comparada de la joventut a Europa. *Cécile Van de Velde*. 2008
35. Les transicions de la vida adulta en el context de la globalització. *Carles Simó i Noguera*. 2008
36. Una nova escena del drama entre vell i jove / New performance of the old vs. young drama. *Zygmunt Bauman*. 2008
37. Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. *Pau Miret i Gamundi, Antoni Salvadó i Nayach, Pau Serracant i Melendres i Roger Soler i Martí*. 2008
38. Catalan Youth Survey -2007 Edition-. *Pau Miret i Gamundi, Antoni Salvadó i Nayach, Pau Serracant i Melendres i Roger Soler i Martí*. 2009
39. Estratègies, trajectòries i aportacions de joves trans, lesbianes i gais. *Gerard Coll-Planas, Gemma Bustamante i Senabre, Miquel Missé i Sánchez*. 2009
40. Strategies, trajectories and contributions of young transsexuals, lesbians and gays. *Gerard Coll-Planas, Gemma Bustamante i Senabre, Miquel Missé i Sánchez*. 2010
41. Joves d'origen immigrant a Catalunya. Necessitats i demandes. Una aproximació sociològica. *Amado Alarcón Alarcón i Rosa Alcalde Campos*. 2010
42. The needs and demands of young people of immigrant origins in Catalonia. A sociological approximation. *Amado Alarcón Alarcón i Rosa Alcalde Campos*. 2010